

УДК 7.036

DOI <https://doi.org/10.32782/uad.2025.4.11>

Піддубна Оксана Михайлівна,

кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри образотворчого мистецтва та дизайну
Житомирського державного університету імені Івана Франка
ORCID ID: 0000-0002-5937-0677
oksana-poddubnaja00@ukr.net

Куниця Гліб Вікторович,

викладач кафедри образотворчого мистецтва та дизайну
Житомирського державного університету імені Івана Франка
ORCID ID: 0009-0002-8440-5445
hlibkunytsia@gmail.com

Гаврош Оксана Іванівна,

кандидат мистецтвознавства,
доцент кафедри культури та соціально-гуманітарних дисциплін,
проректор з наукової, виховної та творчої роботи
Закарпатської академії мистецтв
ORCID ID: 0000-0002-9456-1460
oxhavrosh@gmail.com

ІСТОРІЯ МИСТЕЦТВОЗНАВСТВА ХХІ СТОЛІТТЯ: ОСНОВНІ КОНЦЕПЦІЇ ТА ПІДХОДИ ДО РОЗВИТКУ

Стаття присвячена аналізу трансформацій сучасного мистецтвознавства у ХХІ столітті, зумовлених глобалізаційними процесами, цифровізацією культури та міждисциплінарним характером гуманітарного знання. Підкреслено, що класичні категорії образотворчого мистецтва – рисунок, графіка та композиція – у нових соціокультурних і технологічних умовах набувають оновленого змісту та функцій. Вони розглядаються не лише як технічні засоби художньої практики, а як універсальні засоби мислення, символічної комунікації та репрезентації культурної пам'яті. У роботі здійснено аналіз сучасних наукових підходів і концепцій, що визначають новітні тенденції розвитку мистецтвознавчої думки. Зокрема, увагу зосереджено на когнітивно-нейронаукових дослідженнях, які започаткували формування напрямів нейроестетики та нейроарту; антропологічних інтерпретаціях, що розглядають мистецтво як мережу соціальних взаємодій та агентність матеріальних об'єктів; сучасних прочитаннях українського авангарду в деколоніальному ключі; а також концепціях метамодернізму, які пояснюють коливання між модерністською та постмодерністською чутливістю у візуальному мистецтві. Окремо наголошено на українському контексті, де поєднання національних традицій та авангардної спадщини з європейськими та світовими тенденціями утворює унікальний простір для мистецьких пошуків. Визначено, що сучасна мистецтвознавча наука дедалі частіше виходить за межі описового аналізу художніх творів, спрямовуючи увагу на комплексне осмислення мистецьких процесів у широкому культурному, соціальному та технологічному контексті. Зроблено висновок, що розвиток історії мистецтвознавства у ХХІ столітті пов'язаний з необхідністю переосмислення методологічних засад та оновлення понятійного апарату, здатного врахувати виклики цифрової епохи, глобалізаційні зміни та нові форми художньої виразності. Подальші наукові дослідження доцільно орієнтувати на створення інтегрованих моделей аналізу, які б синтезували класичні традиції з новітніми теоретичними та технологічними підходами, що забезпечить глибше розуміння складності й багатовимірності сучасного образотворчого мистецтва.

Ключові слова: мистецтвознавство ХХІ століття, рисунок, графіка, композиція, цифрове мистецтво, нейроарт, антропологія мистецтва, український авангард, мета модернізм, міждисциплінарність.

Piddubna Oksana, Kunytsia Hlib, Havrosh Oksana. THE HISTORY OF ART HISTORY OF THE XXI CENTURY: BASIC CONCEPTS AND APPROACHES TO DEVELOPMENT

The article is devoted to the analysis of transformations in contemporary art history in the 21st century, caused by globalization processes, the digitization of culture, and the interdisciplinary nature of humanities knowledge. It is emphasized that the classical categories of fine art – drawing, graphics, and composition – acquire new meaning and functions in the new sociocultural and technological conditions. They are considered not only as technical means of artistic practice, but also as universal means of thinking, symbolic communication, and representation of cultural memory. The work analyzes contemporary scientific approaches and concepts that define the latest trends in the development of art criticism. In particular, attention is focused on cognitive and neuroscientific studies that initiated the formation of the fields of neuroaesthetics and neuroart; anthropological interpretations that view art as a network of social interactions and the agency of material objects; contemporary readings of the Ukrainian avant-garde in a decolonial key; as well as concepts of metamodernism that explain the oscillation between modernist and postmodernist sensibilities in the visual arts. Special emphasis is placed on the Ukrainian context, where the combination of national traditions and avant-garde heritage with European and global trends creates a unique space for artistic exploration. It is determined that contemporary art history increasingly goes beyond the descriptive analysis of works of art, focusing on a comprehensive understanding of artistic processes in a broad cultural, social, and technological context. It is concluded that the development of art history in the 21st century is linked to the need to rethink methodological foundations and update the conceptual apparatus capable of taking into account the challenges of the digital age, globalization changes, and new forms of artistic expression. Further scientific research should be focused on the creation of integrated models of analysis that synthesize classical traditions with the latest theoretical and technological approaches, which will provide a deeper understanding of the complexity and multidimensionality of contemporary visual arts.

Key words: art history of the twenty-first century, drawing, graphics, composition, digital art, neuroart, anthropology of art, Ukrainian avant-garde, metamodernism, interdisciplinarity.

Актуальність проблеми. У ХХІ столітті мистецтвознавство переживає суттєві трансформації, зумовлені як глобальними культурними процесами, так і внутрішніми змінами в самій системі художньої освіти, практики й теоретичного осмислення мистецтва. Сучасні підходи до вивчення образотворчого мистецтва, зокрема таких його складових як рисунок, графіка та композиція, дедалі більше інтегруються з міждисциплінарними підходами – філософією мистецтва, культурологією, медіазнавством. Разом з тим, нові технічні можливості (цифрові медіа, комп'ютерна графіка, віртуальні середовища) змінюють як способи художньої виразності, так і самі критерії мистецької цінності.

У цьому контексті виникає потреба у переосмисленні методологічних засад історії мистецтвознавства в ХХІ столітті. Актуальним стає аналіз концепцій і підходів, які формують сучасне бачення мистецтва, з урахуванням специфіки його елементів – рисунку як основи художнього мислення, графіки як виразного засобу ідеї, композиції як структури художнього простору. Важливо дослідити, яким чином ці поняття функціонують у новітніх мистецтвознавчих парадигмах та як

змінюється сама історико-теоретична оптика в дослідженні образотворчого мистецтва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика розвитку мистецтвознавства у ХХІ столітті активно досліджується у працях вітчизняних авторів. У центрі наукового інтересу перебувають питання трансформації художньої мови, переосмислення класичних понять (зокрема «рисунок», «графіка», «композиція») в умовах цифровізації культури, а також впливу глобалізаційних процесів на формування сучасних мистецтвознавчих парадигм.

Наприклад, О. Ясенєв [1, с. 173] досліджуючи «тенденції розвитку образотворчого мистецтва в часи незалежної України» дійшов висновку, що «образотворче мистецтво в Україні є творчим пошуком, який характеризується відмовою від стереотипів та розвитком нових стилів зображення, які розкривають питання сучасності». На думку автора, головною особливістю сучасного образотворчого мистецтва саме в Україні є «вираження пам'яті національної історії, ланцюг її подій, легенди та подвиги героїв, а також сцени повсякденного життя поколінь на теренах великої та історично багатой України».

Ю. Малежик [2, с. 86] вважає, що «образотворче мистецтво в майбутньому повинно базуватися на усвідомленні процесів, які відбуваються в суспільстві, адже сучасне мистецтво та його майбутнє повинно опиратись на інтелект та його вираження, а не на відчуття і ірраціональність як це було раніше».

Колектив авторів [3, с. 220] у своєму дослідженні зазначили, що «починаючи з кінця XX століття українське образотворче і професійне декоративне мистецтво поступово позбавляються пострадянських стереотипів та розвиваються у європейському напрямку, в руслі модернізму та постмодернізму, але базуються на багатовіковому національному підґрунті. А в умовах стійкої тенденції до інтеграції та пошуку нової образності, поступово розвиваються межі традиційних видів образотворчого мистецтва, а декоративне мистецтво активно залучене до вирішення проблем образотворчості».

Таким чином, сучасна наукова думка констатує необхідність теоретичного оновлення мистецтвознавства, поглибленого аналізу понятійного апарату та методології дослідження образотворчого мистецтва у нових культурних реаліях XXI століття.

Метою дослідження є з'ясування особливостей розвитку сучасного мистецтвознавства у XXI столітті шляхом аналізу теоретичних підходів і художніх практик, що пов'язані з переосмисленням таких категорій, як рисунок, графіка, композиція в системі образотворчого мистецтва, а також визначення впливу соціокультурних та технологічних змін на формування новітньої мистецтвознавчої думки.

Виклад основного матеріалу дослідження. У XXI столітті мистецтвознавство зазнало значних змін, що відображають як загальносвітові процеси цифровізації, глобалізації, міждисциплінарності, так і регіональні особливості національних художніх шкіл. Сучасне мистецтвознавство дедалі більше фокусується на гнучкості аналітичних підходів, розширенні предметного поля дослідження та інтеграції нових понять до традиційної термінології образотворчого мистецтва.

Одним із ключових напрямів розвитку є переосмислення класичних категорій – рисунок,

графіки та композиції – у контексті нових художніх практик. Рисунок, як первинна форма візуального вираження, розглядається не лише як технічна основа твору, а як самостійний мистецький феномен, що відображає авторське мислення, ритм і наратив. Сучасні тенденції свідчать про активне застосування рисунку у концептуальному мистецтві, де він виконує не лише естетичну, але й символічну та комунікативну функцію [4].

Графіка, у свою чергу, розширює межі від класичних друкованих технік до цифрових медіа, відеоарту, ілюстрації та візуального дизайну. Цей сегмент образотворчого мистецтва сьогодні є особливо динамічним, оскільки саме графічні форми забезпечують швидкий і доступний канал візуальної комунікації в добу візуального перенасичення [5, с. 293]. У мистецтвознавчій науці зростає інтерес до аналізу нових типів графіки, що виникають в цифровому середовищі, як-от генеративна графіка, інтерактивна візуалізація тощо.

Композиція також зазнає суттєвої трансформації. У сучасному мистецтві вона сприймається не лише як формальний принцип побудови зображення, а як спосіб організації простору, часу та смислів [6]. Багато сучасних художників працюють із композицією як із засобом залучення глядача до взаємодії, що розмиває межу між твором та середовищем, автором і аудиторією. Ці процеси актуалізують потребу в оновленні підходів до вивчення композиційної структури в контексті перформативного, інтерактивного й мультимедійного мистецтва.

На сьогоднішній день, у сучасній українській мистецтвознавчій думці простежується тенденція до поєднання національних традицій із новітніми європейськими концепціями. Дослідження українських науковців [7; 8; 9] засвідчують прагнення до виходу за межі пострадянських інтерпретацій образотворчого мистецтва та формування нових моделей інтерпретації, в яких рисунок, графіка і композиція виступають не лише як технічні категорії, а як носії змісту, ідентичності та історичної пам'яті.

Таким чином, основний вектор розвитку мистецтвознавства XXI століття полягає

у зміщенні фокусу з описового аналізу художніх творів до комплексного осмислення мистецьких процесів у широкому культурному, соціальному та технологічному контексті.

Наше твердження знаходить відображення у думці науковця О. Ясенєва [1, с. 172], який зазначає, що сучасне українське образотворче мистецтво знаходиться в стані динамічного розвитку, що виявляється через постійні творчі пошуки та експерименти. Його відзначає співіснування широкого спектра художніх манер і стилів – від кардинально протилежних до таких, що відрізняються лише тонкими відтінками художнього світогляду. Пластичні та мальовничі підходи митців варіюються від класичного реалізму до авангардних форм, від фігуративного мистецтва до абстракції, від символізму до експресіонізму, від неопримітивізму до безпредметності. Така розмаїтість ускладнює сприйняття окремих творів глядачем, проте саме вона свідчить про багатогранність авторських інтерпретацій реальності. У творах митців виявляються унікальні системи образного мислення, індивідуальні метафоричні структури та пластичні коди, що не лише передають внутрішній світ автора, а й формують своєрідні живописні моделі уявлень про світ.

Аналіз наукових доробків показав, що ключовою характеристикою сучасного образотворчого мистецтва є багатоманітність стилів, концепцій і творчих підходів, що застосовуються митцями сьогодення.

Вважаємо, що до ключових концепцій, що визначають напрямки еволюції образотворчого мистецтва у ХХІ столітті доцільно віднести:

1. Інтердисциплінарність і синтез мистецтв. Однією з основних концепцій є об'єднання різних видів мистецтва та дисциплін, таких як живопис, скульптура, цифрові медіа, театр, танець та музика. Це дозволяє художникам створювати комплексні твори, які використовують кілька форм вираження та інтегрують різноманітні підходи до створення мистецьких об'єктів. Інтердисциплінарність дозволяє глибше досліджувати різні аспекти людського досвіду та культури.

2. Цифрова трансформація і медіаарт. Технології відіграють важливу роль у розвитку мистецтва ХХІ століття. Медіаарт і цифрові

технології створюють нові форми мистецтва, зокрема відеоарт, віртуальні інсталяції та інтерактивні твори, що дозволяють взаємодіяти з глядачем. Віртуальна реальність (VR), доповнена реальність (AR) та цифрові платформи відкривають нові горизонти для творчості, зокрема через взаємодію з аудиторією в режимі реального часу.

3. Соціальний активізм і мистецтво як інструмент змін. Сучасне мистецтво все частіше використовується як інструмент соціального активізму, оскільки художники звертаються до важливих соціальних і політичних проблем. Гендерна рівність, екологічні проблеми, права людини та міграційні кризи – ці та інші теми активно висвітлюються через твори, які не тільки відображають реальність, але й спонукають до змін.

4. Перформативність і інтерактивність. Концепція перформативного мистецтва, яка включає в себе виступи, виставки, інсталяції та взаємодії з глядачем, стає однією з центральних у розвитку образотворчого мистецтва. Мистецтво більше не є пасивним для глядача; воно передбачає активну участь аудиторії, що стає частиною творчого процесу. Це дозволяє створювати інклюзивні та багатоаспектні художні форми, що резонують з глядачем на глибшому рівні.

5. Глобалізація та культурний плюралізм. Завдяки глобалізації та розвитку цифрових технологій художники можуть працювати на міжнародному рівні, об'єднуючи традиційні техніки з новітніми тенденціями. Взаємодія різних культур стає основною рисою сучасного мистецтва, що відображає плюралізм, розмаїття стилів та глобальні процеси.

6. Екологічне мистецтво. Враховуючи зростаючі проблеми змін клімату та екологічних катастроф, екологічне мистецтво стає важливим напрямком. Художники створюють твори, що акцентують увагу на збереженні природи та сталому розвитку, використовують перероблені матеріали та екологічно чисті технології в процесі створення мистецьких об'єктів.

7. Мистецтво як особистісний і психологічний досвід. Великої популярності набувають концепції, орієнтовані на індивідуальний

досвід, самовираження та дослідження внутрішнього світу людини. Мистецтво стає способом для художників виражати свої емоції, роздуми та пошуки сенсу в умовах швидко змінюваного світу.

8. Трансгуманізм і технології. Трансгуманізм, що охоплює концепції розвитку людства через технології, також знаходить своє відображення в образотворчому мистецтві. Художники досліджують нові можливості поєднання людини та технологій, створюючи роботи, що взаємодіють з темами біотехнології, генетики, віртуальних ідентичностей і майбутнього людства.

Ці концепції відображають динамічний розвиток образотворчого мистецтва у XXI столітті, яке все більше відходить від традиційних форм і відкриває нові горизонти для творчості та сприйняття мистецьких об'єктів.

Науковець Р. Петрів [10, с. 66] акцентує свою увагу на тому, що сучасне образотворче мистецтво інтенсивно розвивається завдяки поєднанню традиційних технік із цифровими технологіями. Використання графічних планшетів, програмного забезпечення для обробки зображень та інструментів тривимірного моделювання значно розширює творчі можливості митців, дозволяючи реалізовувати складні та інноваційні задуми. Синтез різних художніх стилів і технологічних рішень сприяє формуванню нових форм вираження, що відображають багатогранність і динаміку сучасного світу. Останніми роками у сфері цифрового мистецтва особливої популярності набули NFT (незамінні токени) та штучний інтелект. NFT забезпечують можливість продажу цифрових робіт як унікальних об'єктів, відкриваючи нові перспективи монетизації творчості та захисту авторських прав. Використання штучного інтелекту у мистецтві створює додатковий напрям художньої діяльності, що постійно розвивається та перебуває у полі активних досліджень.

К. Чернявський та Т. Чернявська [11, с. 210] зазначають, що у сучасному світі цифрові технології відіграють значну роль не лише в технічному прогресі, а й у розвитку образотворчого мистецтва, надаючи нові можливості для візуалізації, репрезентації

та переосмислення образу людини. В Україні, де культура та мистецтво традиційно мають важливе значення для формування національної ідентичності, цифрові медіа відкрили нові перспективи творчого розвитку. Вони забезпечили унікальні умови для включення традиційних форм мистецтва у глобальний культурний простір, зберігаючи при цьому їхнє автентичне національне забарвлення.

Отже, у XXI столітті в образотворчому мистецтві дедалі ширше впроваджуються цифрові технології, зокрема штучний інтелект та NFT, які суттєво трансформують процес створення творів і сприяють активному залученню глядача до взаємодії з мистецтвом.

Що стосується основних теоретичних підходів до розвитку образотворчого мистецтва у XXI столітті, то вони визначаються сучасними трансформаціями, які виникають під впливом глобальних культурних процесів, новітніх технологій та соціально-політичних змін. У таблиці 1 нами було здійснено спробу описати основні підходи до розвитку сучасного образотворчого мистецтва.

Висновки. Отже, проведене дослідження показало, що мистецтвознавство XXI століття перебуває у стані постійних змін і пошуків. Його розвиток зумовлений як глобальними процесами цифровізації та культурної інтеграції, так і внутрішніми потребами самої художньої практики. Важливо, що традиційні категорії образотворчого мистецтва – рисунок, графіка й композиція – не втратили своєї значущості, а, навпаки, набули нового змісту в сучасному культурному контексті.

Аналіз наукових підходів засвідчив, що ці елементи сьогодні розглядаються не тільки як технічні засоби, а й як інструменти формування ідентичності, комунікації та осмислення соціальних процесів. Це особливо помітно в умовах поширення цифрових медіа, інтерактивних практик та медіаарту, які відкривають нові можливості для художників і дослідників.

Українське мистецтвознавство водночас демонструє прагнення поєднати національні традиції з новітніми концепціями. Дослідження вітчизняних і зарубіжних учених

Таблиця 1

Основні теоретичні підходи до розвитку образотворчого мистецтва у XXI столітті

№ з/п	Підхід	Опис підходу
1.	Когнітивно-нейронауковий підхід (нейроестетика, нейроарт/нейроарт-історія)	Від кінця 1990-х років починає формуватися низка доробків, які залучають нейронауку до аналізу художньої рецепції та створення образу: S. Zeki [12], V. Ramachandran & W. Hirstein [13], D. Freedberg & V. Gallese [14], A. Chatterjee [15], E. Kandel [16], M. Nadal & M. Pearce [17], E. Vessel [18] та ін. Для рисунку й графіки тут важливі теми економії лінії, патернів, ритмічності штриха, які корелюють із механізмами передбачення, уваги та винагороди. Окрему лінію становить «нейроарт-історія» (J. Onians [19]), що пропонує читати історію композиційних рішень як історію «нейроестетичних стратегій».
2.	Антропологія мистецтва	Антропологічний поворот задав інший фокус: твір як мережа відносин, агентність образу й матеріалу, вкоріненість практик у соціальних ситуаціях. Ключовими залишаються праці A. Gell [20] про агентність мистецтва, H. Morphy [21] щодо міжкультурних семіотик, T. Ingold [22] – про «мислення через зробленість», а також дослідження матеріальної культури (A. Appadurai [23]; D. Miller [24]). У цій оптиці рисунок і графіка постають як «технології спільнот»: носії пам'яті, репертуари жестів і знаків; композиція – як соціально санкціонована схема організації погляду (ритуал, навчання, прикладна графіка, військова та інституційна візуальна комунікація).
3.	Новітні інтерпретації українського авангарду	У міжнародній та українській гуманітаристиці посилюється тенденція репозиціювати український авангард не як периферію російського, а як самостійний багатовекторний феномен. Дослідження Д. Горбачова [25], М. Mudrak [26], Т. Філевської [27] та ін. систематизують внесок київського і харківського середовищ, бойчукізму, експериментів із площинно-конструктивною композицією, типографією і плакатом. У новітніх студіях вагу набувають питання локальних традицій, транснаціональних мереж, а також деколоніальної оптики в історіографії.
4.	Теорія метамодернізму	Публікації T. Vermeulen & R. van den Akker [28; 29], маніфест Л. Тернера [30] та подальші збірники з мистецтвознавства й культурології описують метамодернізм як «коливання» між іронією й щирістю, критикою і новою надією, дистанцією і залученістю. У візуальних практиках це пов'язують із «поверненням навичок» (рисунку, графічної дисципліни), гібридизацією ручних і цифрових технік та багатошаровою композицією, де наратив, афект і форма знову зводяться в єдину логіку.

переконливо доводять, що історико-теоретичний аналіз рисунку, графіки та композиції має розглядатися у ширшому соціокультурному й філософському контексті, з урахуванням як авангардної спадщини, так і сучасних викликів глобалізованого світу.

У цілому можна стверджувати, що мистецтвознавство сьогодні – це не лише опис і систематизація мистецьких явищ, а передусім пошук нових методологій, які дозволяють адекватно зрозуміти складність і багатовимірність сучасного образотворчого мистецтва.

Література:

1. Ясенев О. П. Тенденції розвитку образотворчого мистецтва в часи незалежності України. *Культура і сучасність: альманах*. 2021. №1. С. 170–174.
2. Малежик Ю. Передумови та тенденції розвитку сучасного образотворчого мистецтва (друга половина XX–початок XXI століття). *Український мистецтвознавчий дискурс*. 2024. Вип. 6. С. 81–87. DOI <https://doi.org/10.32782/uad.2024.6.10>
3. Кулініч Л. О., Гусєва Л. Г., Пунгіна О. А. Синтез виражальних засобів та матеріалів в сучасному образотворчому мистецтві на прикладі викладання живопису, рисунку, композиції. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 2024. Вип. 214. С. 215–221. DOI: <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2024-1-214-215-221>
4. Куниця Г. Побудова і рисунок абстрактної форми. 2025. С. 58–63. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/44301/1/1.pdf>
5. Сітнік І. І., Алтухова А. В. Роль та значення графіки в образотворчому мистецтві. *Development of modern science, experience and trends: Proceedings of the III International Scientific and Practical Conference*, Boston, October 11–14, 2022. Boston, 2022. PP. 293–294.
6. Павленко А., Пашукова С., Пішінка Н. Значення композиції в образотворчому мистецтві та її роль у прочитанні художнього твору. *Актуальні проблеми сучасного дизайну: збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції* (20 квітня 2018 р., м. Київ): у 2-х т. Київ: КНУТД, 2018. Т. 1. С. 98–101.

7. Барка В. Проблеми синтезу традицій і новаторства в розвитку культури і мистецтва України. *Народна творчість та етнографія*. 2003. № 4. С. 52–56.
8. Міронова Т. Визначення поняття «художньої образності» та кола її понятійного апарату в сучасному образотворчому мистецтві. *Мистецтвознавство України*. 2020. № 20. С. 39–44.
9. Цугорка О. П. Образотворче мистецтво і можливості новітніх технологій. *Культура і сучасність*. 2015. Вип. 2. С. 111–118.
10. Петрів Р. Визначальні чинники формування основних етапів образотворчого мистецтва (аналіз зовнішніх впливів). *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2024. Вип. 77. Том 3. С. 61–68.
11. Чернявський К. В., Чернявська Т. В. Еволюція візуальних образів людини у сучасному цифровому мистецтві. *Український мистецтвознавчий дискурс*. 2025. Вип. 1. С. 209–217.
12. Zeki S. *Inner Vision: An Exploration of Art and the Brain*. Oxford: Oxford University Press, 1999. 320 p.
13. Ramachandran V. S., Hirstein W. The science of art: A neurological theory of aesthetic experience. *Journal of Consciousness Studies*. 1999. Vol. 6, № 6–7. P. 15–51.
14. Freedberg D., Gallese V. Motion, emotion and empathy in esthetic experience. *Trends in Cognitive Sciences*. 2007. Vol. 11, №5. P. 197–203.
15. Chatterjee A. *The Aesthetic Brain: How We Evolved to Desire Beauty and Enjoy Art*. Oxford: Oxford University Press, 2014. 244 p.
16. Kandel E. *The Age of Insight: The Quest to Understand the Unconscious in Art, Mind, and Brain*. New York : Random House, 2012. 640 p.
17. Nadal M., Pearce M. (Eds.). *The Oxford Handbook of Empirical Aesthetics*. Oxford: Oxford University Press, 2011. 576 p.
18. Vessel E. A., Starr G. G., Rubin N. The brain on art: intense aesthetic experience activates the default mode network. *Frontiers in Human Neuroscience*. 2012. Vol. 6. Article 66.
19. Onians J. *Neuroarthistory: From Aristotle and Pliny to Baxandall and Zeki*. Yale, 2007.
20. Gell A. *Art and Agency: An Anthropological Theory*. Oxford: Clarendon Press, 1998. 271 p.
21. Morphy H., Perkins M. (Eds.). *The Anthropology of Art: A Reader*. Oxford: Blackwell, 2006. 512 p.
22. Ingold T. *Making: Anthropology, Archaeology, Art and Architecture*. London: Routledge, 2013. 176 p.
23. Appadurai A. (Ed.). *The Social Life of Things: Commodities in Cultural Perspective*. Cambridge: Cambridge University Press, 1986. 329 p.
24. Miller D. (Ed.). *Materiality*. Durham: Duke University Press, 2005. 240 p.
25. Горбачов Д. Український авангард 1910–1930-х років. Київ: Мистецтво, 1996. 400 с.
26. Mudrak M. *The New Generation and Artistic Modernism in the Ukraine*. Ann Arbor: UMI Research Press, 1986. 312 p.
27. Філевська Т. Казимир Малевич. Київський період 1928–1930. Київ: Родовід, 2015. 240 с.
28. Vermeulen T., van den Akker R. Notes on metamodernism. *Journal of Aesthetics & Culture*. 2010. Vol. 2, № 1. Article 5677.
29. Vermeulen T., van den Akker R. *Metamodernism: Historicity, Affect, and Depth after Postmodernism*. London: Rowman & Littlefield, 2017. 272 p.
30. Turner L. *Metamodernist Manifesto*. 2011. URL: <http://www.metamodernism.org>

References:

1. Iaseniev, O. P. (2021). Tendentsii rozvytku obrazotvorchoho mystetstva v chasy nezalezhnosti Ukrainy [Trends in the Development of Fine Arts in the Time of Ukraine's Independence]. *Kultura i suchasnist: almanakh – Culture and modernity: an almanac*, 1, 170–174 [in Ukrainian].
2. Malezhyk, Yu. (2024). Peredumovy ta tendentsii rozvytku suchasnoho obrazotvorchoho mystetstva (druga polovyna KhKh – pochatok KhKhI stolittia) [Prerequisites and Trends in the Development of Contemporary Fine Arts (Second Half of the Twentieth – Early Twenty-First Century)]. *Ukrainskyi mystetstvoznachnyi dyskurs – Ukrainian art historical discourse*, Vyp. 6, 81–87. DOI <https://doi.org/10.32782/uad.2024.6.10> [in Ukrainian].
3. Kulinich, L. O., Husieva, L. H., & Punhina, O. A. (2024). Syntez vyrazhalnykh zasobiv ta materialiv v suchasnomu obrazotvorchomu mystetstvi na prykladi vykladannia zhyvopysu, rysunku, kompozytsii [Synthesis of expressive means and materials in contemporary fine arts on the example of teaching painting, drawing, and composition]. *Naukovi zapysky. Serii: Pedahohichni nauky – Scientific notes. Series: Pedagogical sciences*, Vyp. 214, 215–221. DOI: <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2024-1-214-215-221> [in Ukrainian].
4. Kuniysia, H. (2025). Pobudova i rysunok abstraktnoi formy [Building and drawing an abstract form], 58–63. Retrieved from: <http://eprints.zu.edu.ua/44301/1/1.pdf> [in Ukrainian].

5. Sitnik, I. I., & Altukhova, A. V. (2022). Rol ta znachennia hrafiky v obrazotvorchomu mystetstvi [The role and importance of graphics in the visual arts]. *Development of modern science, experience and trends: Proceedings of the III International Scientific and Practical Conference*, Boston, October 11–14, Boston, 293–294.
6. Pavlenko, A., Pashukova, S., & Pshinka, N. (2018). Znachennia kompozytsii v obrazotvorchomu mystetstvi ta yii rol u prochyttanni khudozhnoho tvoriv [The importance of composition in the visual arts and its role in reading a work of art]. *Aktualni problemy suchasnoho dyzainu – Actual problems of modern design: zbirnyk materialiv Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii* (20 kvitnia 2018 r., m. Kyiv): u 2-kh t. Kyiv: KNUTD, T. 1, 98–101. [in Ukrainian].
7. Barka, V. (2003). Problemy syntezy tradytsii i novatorstva v rozvytku kultury i mystetstva Ukrainy [Problems of synthesizing traditions and innovation in the development of culture and art in Ukraine]. *Narodna tvorchist ta etnografii – Folk art and ethnography*, 4, 52–56 [in Ukrainian].
8. Mironova, T. (2020). Vyznachennia poniattia «khudozhnoi obraznosti» ta kola yii poniattiinoho aparatu v suchasnomu obrazotvorchomu mystetstvi [Definition of the concept of «artistic imagery» and the range of its conceptual apparatus in contemporary fine arts]. *Mystetstvoznavstvo Ukrainy – Art History of Ukraine*, 20, 39–44 [in Ukrainian].
9. Tshuhorka, O. P. (2015). Obrazotvorche mystetstvo i mozhlyvosti novitnikh tekhnolohii [Fine arts and the possibilities of the latest technologies]. *Kultura i suchasnist – Culture and modernity*, Vyp. 2, 111–118 [in Ukrainian].
10. Petriv, R. (2024). Vyznachalni chynnyky formuvannia osnovnykh etapiv obrazotvorchoho mystetstva (analiz zovnishnikh vplyviv) [Determinants of the formation of the main stages of fine art (analysis of external influences)]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk – Topical issues of the humanities*, Vyp. 77, Tom 3, 61–68 [in Ukrainian].
11. Cherniavskiy, K. V., & Cherniavska, T. V. (2025). Evoliutsiia vizualnykh obraziv liudyny u suchasnomu tsyfrovomu mystetstvi [The evolution of visual images of a person in contemporary digital art]. *Ukrainskyi mystetstvoznavchyi dyskurs – Ukrainian art historical discourse*, Vyp. 1, 209–217 [in Ukrainian].
12. Zeki, S. (1999). *Inner Vision: An Exploration of Art and the Brain*. Oxford: Oxford University Press.
13. Ramachandran, V. S., & Hirstein, W. (1999). The science of art: A neurological theory of aesthetic experience. *Journal of Consciousness Studies*, Vol. 6, 6–7, 15–51.
14. Freedberg, D., & Gallese, V. (2007). Motion, emotion and empathy in esthetic experience. *Trends in Cognitive Sciences*, Vol. 11, 5, 197–203.
15. Chatterjee, A. (2014). *The Aesthetic Brain: How We Evolved to Desire Beauty and Enjoy Art*. Oxford: Oxford University Press.
16. Kandel, E. (2012). *The Age of Insight: The Quest to Understand the Unconscious in Art, Mind, and Brain*. New York: Random House.
17. Nadal, M., & Pearce, M. (Eds.). (2011). *The Oxford Handbook of Empirical Aesthetics*. Oxford: Oxford University Press.
18. Vessel, E. A., Starr, G. G., & Rubin, N. (2012). The brain on art: intense aesthetic experience activates the default mode network. *Frontiers in Human Neuroscience*, Vol. 6, 66.
19. Onians, J. (2007). *Neuroarthistory: From Aristotle and Pliny to Baxandall and Zeki*. Yale.
20. Gell, A. (1998). *Art and Agency: An Anthropological Theory*. Oxford: Clarendon Press.
21. Morphy, H., & Perkins, M. (Eds.). (2006). *The Anthropology of Art: A Reader*. Oxford: Blackwell.
22. Ingold, T. (2013). *Making: Anthropology, Archaeology, Art and Architecture*. London: Routledge.
23. Appadurai, A. (Ed.). (1986). *The Social Life of Things: Commodities in Cultural Perspective*. Cambridge: Cambridge University Press.
24. Miller, D. (Ed.). (2005). *Materiality*. Durham: Duke University Press.
25. Horbachov, D. (1996). *Ukrainskyi avangard 1910–1930-kh rokiv* [Ukrainian avant-garde of the 1910s and 1930s]. Kyiv: Mystetstvo. [in Ukrainian].
26. Mudrak, M. (1986). *The New Generation and Artistic Modernism in the Ukraine*. Ann Arbor: UMI Research Press.
27. Filevska, T. (2015). *Kazymyr Malevych. Kyivskyi period 1928–1930* [Kazymyr Malevych. Kyiv period 1928–1930]. Kyiv: Rodovid. [in Ukrainian].
28. Vermeulen, T., & van den Akker, R. (2010). Notes on metamodernism. *Journal of Aesthetics & Culture*, Vol. 2, 1, 56–77.
29. Vermeulen, T., & van den Akker, R. (2017). *Metamodernism: Historicity, Affect, and Depth after Postmodernism*. London: Rowman & Littlefield.
30. Turner, L. (2011). *Metamodernist Manifesto*. Retrieved from: <http://www.metamodernism.org>

Стаття надійшла: 26.08.2025

Прийнято: 10.09.2025

Опубліковано: 10.10.2025